

Vastakkainasettelun aika

Valon ja Pimeyden lapset Qumranin Sotakäärössä

Erilaiset vastakkainasettelut ovat historian eri vaiheissa tarjonneet yksinkertaisen ja käyttökelpoiseksi koetun tavan ymmärtää ja jäsentää maailmaa ja sen ilmiöitä. Esimerkiksi tuntemissamme Raamatun teksteissä esiintyy lukuisia näytteitä erilaisista vastakkainasetteluista: Psalmien kirja alkaa kahden vastakkaisen tien kuvauksella (Ps. 1) ja psalmeissa vastakohtapareina ovat usein oikeamieliset ja väärintekijät (esim. Ps. 37). Lisäksi muutamat profeettakirjat kuvaavat kahta vastakkaista puolta edustavaa enkeliä (Sak. 3 ja Dan. 10). Myös valon ja pimeyden välinen vastakkainasettelu on tuttu elementti muiden muassa Jesajan kirjasta (Jes. 5:20).¹ Valon ja pimeyden käyttäminen symbolisesti erilaisten vastakkainasettelujen kuvaamiseen onkin varsin luontevaa – onhan niiden vaihtelu ja vastakkaisuus jokaiselle tuttu kokemus. Nuoremmassa juutalais-kristillisessä kirjallisuudessa valo- ja pimeysterminologiaa käytetäänkin melko usein, esimerkiksi Luukaan ja Johanneksen evankeliumeissa (Luuk. 16:8; Joh. 12:36) sekä kirjeteksteissä (1. Tess. 5:5; Ef. 5:8).²

Raamatun tekstien sisältämien vastakkainasettelujen alkuperää on pyritty selittämään monin eri tavoin. Varhaisten dualistisia viitteitä sisältävien tekstien on ajateltu saaneen vaikutteita esimerkiksi

kanaanilaisten kulttuurien tavasta selittää maailmaa sekä mesopotamialaisista myyteistä.³ Myöhemmin persialainen ajattelu, esimerkiksi nouseva zarathustralaisuus, saattoi antaa pontta vastakkainasettelua laajemmin hyödyntävien tekstien kehittymiseen.⁴ Persialaisen ajattelun on arveltu vaikuttaneen myös apokalyptisen kirjallisuuden nousuun hellenistisellä ajalla.⁵ Vastakkainasettelu liittyykin sekä Heprealaisessa Raamatussa että Uudessa testamentissa usein nimenomaan apokalyptiikkaan. Monet tutkijat ovat kuitenkin halunneet korostaa, että Raamatun tekstien vastakkainasettelua ei pitäisi aina tarkastella vain juutalais-kristilliseen ajatteluun ”ulkopuolelta” tulleiden vaikutteiden ilmentymänä, vaan tekstejä pitäisi käsitellä myös sellaisinaan, aidosti vastakkainasettelua edustavina tuotoksina.⁶

1 Esimerkit on poimittu Duhaimelta (2000, 219), jolla on vielä lisää vastaavia kohtia.

2 Esimerkit poimittu Enzilta (1976, 15).

3 Meyers 2011, 99, 103.

4 Meyers 2011, 105.

5 Nissinen 2001.

6 Horton 2011, 193. Ks. myös Nissinen (2001), joka korostaa, ettei apokalyptiikka ole ”juutalaisuuteen lainattua vierasta ainesta vaan juutalaisuuden oman tradition tulkintaa”.

Myös Qumranin teksteissä on paljon erilaista vastakkainasettelua.⁷ Yksi tunnetuimmista tällaisista kuvauksista on Qumranin luolasta 1 löytyneessä Yhdyskuntasäännössä kuvattu oppi kahdesta hengestä, jonka mukaan Jumala ”asetti ihmiselle kaksi henkeä, joiden avulla ihmisen on vaeltava tuomionaikaansa asti. Nämä ovat totuuden henki ja eksytyksen henki” (1QS 3:17–19).⁸ Toinen tunnettu vastakkainasettelun terminologiaa viljelevä teksti on Sotakäärö. Koska kyseessä on sotaa kuvaava teksti, se odotetusti sisältää rajanvetoa sotaikäyviin ja näiden vihollisten välillä. Monille Sotakääröä lukeneille on päällimmäisenä jäänyt mieleen sodan osapuolten nimittäminen valon ja pimeyden lapsiksi (1QM 1). Käärön ensimmäisen tieteellisen julkaisun toimittaja ja kääntäjä, Eleasar Sukenik, nimesi kirjan nimenomaan Valon lasten sodaksi Pimeyden lapsia vastaan. Hän perusteli nimivalintaa sillä, että se kuvaa käärön sisältöä ja tiivistää tekstin ensimmäisen rivin: ”Valon lapset aloittavat hyökkäämällä niitä vastaan, joiden arpaosana on olla Pimeyden lapsia” (1QM 1:1).⁹ Kuitenkin jo Sukenikin työtä jatkanut Yigael Yadin huomautti, että käsikirjoituksen 1QM ensimmäinen rivi ei ole kokonaan säilynyt. Tämä tekee hankalaksi määrittää, miten käärön alkuperäiset lukijat olisivat sitä nimittäneet. Silti myös Yadin päätyi kutsumaan kääröä samalla nimellä kuin Sukenik, sillä hän ajatteli nimen kiteyttävän käärön sisällön.¹⁰

Sotakäärön myöhempi tutkimus ja tarkka lukeminen on kuitenkin antanut aihetta kritisoida nimitystä Valon lasten sota Pimeyden lapsia vastaan. Vaikka Sotakääröä – etenkin tutkimushistoriallisessa mielessä – määrittelee valo- ja pimeysterminologian käyttö, siinä on myös paljon asioita, joista tällaiset kielikuvat puuttuvat kokonaan. Tässä artikkelissa tarkastelen, missä, miten ja milloin vastakkainasettelua korostavaa valo- ja pimeysterminologiaa Sotakäärössä oikeastaan käytetään.

SOTAKÄÄRÖ TUTKIMUSKOHTENA

Nimi Sotakäärö viittaa kolmemetriselle pergamenttikäärölle kirjoitettuun käsikirjoitukseen, josta tutkijat käyttävät koodia 1QM.¹¹ Käsikirjoitus on todennäköisesti kopioitu ensimmäisen ajanlaskun alkua edeltäneen vuosisadan jälkimmäisellä puoliskolla (50–1 eKr.). Se löydettiin ensimmäisten

Qumranin tekstien joukossa vuonna 1947 ja julkaistiin ensimmäisen kerran 1952.

Sotakäärö-termillä voidaan viitata myös teokseen, jonka yksi käsikirjoitus 1QM on. Muita Qumranista löydettyjä tekstejä, jotka sisältävät paikoin käsikirjoituksen 1QM kanssa täysin samanlaista aineistoa, ovat esimerkiksi neljännestä luolasta löydetyt käsikirjoitukset 4Q492, 4Q494 ja 4Q495.¹² On todennäköistä, että ainakin nämä kolme ovat saman teoksen käsikirjoituksia kuin 1QM. Tässä artikkelissa keskityn tarkastelemaan nimenomaan 1QM-käsikirjoitusta, sillä se on kaikista Qumranin niin kutsutuista sotateksteistä ehdottomasti parhaiten säilynyt. Käytän kuitenkin neljännestä luolasta löydettyjä käsikirjoituksia apuna pyrkiessäni selvittämään, mitä vaihtoa käsikirjoituksen 1QM kehittymisen historiassa sen valo- ja pimeysterminologiaa sisältävät osat edustavat. Neljännen luolan sotatekstien määrä on myös osoitus siitä, että sodasta ja vastakkainasettelusta kertovat tekstit olivat todennäköisesti varsin suosittuja Qumranin liikkeen piirissä.

Ensimmäisen laajemman tutkimuksen Sotakääröstä kirjoittanut Yadin oli sitä mieltä, että käsikirjoitus 1QM on kokonaisuutena yhtenäinen teksti – vaikka sen laatija olikin käyttänyt erilaisia lähteitä. Näkemys tekstin yhtenäisyydestä kyseenalaistettiin kuitenkin tutkimuksessa pian Yadinin jälkeen. Tekstin yhtenäisyyden merkittävimmät kyseenalaistajat olivat Johannes van der Ploeg ja Peter von der Osten-Sacken, jotka molemmat olivat sitä mieltä, että ensimmäinen palsta kuului käärön varhaisimpiin osiin.¹³ Kuitenkin vasta vuonna 1977 julkaistu Philip R. Daviesin teos oli ensimmäinen kokonaan Sotakäärön kokoonpanon selvittelyyn keskittyvä tutkimus.¹⁴ Daviesin mukaan käsikirjoitus 1QM sisältää kaksi pääosaa: Ensimmäisen osan muodostaa palstojen 2–9 teksti, joka käsittelee eskatologista sotaa ja on peräisin hasmoniajalta (143–63 eKr.). Toinen osa, palstojen 15–19 teksti, on monivaiheisen toimitustyön tulos. Sen viimeisin versio on peräisin ajalta, jolloin Rooma miehitti Palestiinan ja uusi tilanne edellytti vanhojen sotatraditioiden uudelleentulkintaa. Näiden osien lisäksi palstoja 10–12 voidaan pitää yhtenä kokonaisuutena, hymnien ja rukousten kokoelmana. Ensimmäinen palsta kuuluu Daviesin teoriassa käärön myöhäisempiin osiin.

Daviesin teoksen ilmestymisen jälkeen Sotakäärön tutkimuksessa vietettiin pitkään hiljaiseloa, mutta viime vuosina se on noussut uudelleen tutkijoiden kiinnostuksen kohteeksi. Esimerkiksi Brian Schultzin teos *Conquering the World: The War Scroll (1QM) Reconsidered* (2009) on nostanut sotatekstit näkyvästi esille. Schultzille tärkein kysymys on, miten käsikirjoituksen 1QM teksti on ymmärrettävä nykyisessä, meille säilyneessä muodossaan, eikä hän siten ota kantaa mahdollisiin palstojen sisäisiin tekstihistoriallisiin kehityskulkuihin. Hänen näkemyksensä on, että roomalaisvalloituksen tullessa todelliseksi uhkaksi tarvittiin entistä rohkeampaa ja universaalimpaa teologiaa. Jumalallinen väliintulo tuli tärkeäksi ajatukseksi, ja siksi liturgiaa ja rukousta piti lisätä tekstiin, jonka muodostivat alun perin palstat 1–9. Palstojen 10–19 lisäämisen myötä Sotakääröstä kehittyi eräänlainen uudistettu painos, jonka tehtävänä oli osoittaa, miten suhtautua sotaan roomalaisia vastaan.¹⁵ Schultz siis palaa eräässä mielessä takaisin aikaisemman tutkimuksen edustamaan näkemykseen, että palsta 1 voimakkaan dualistisine kielikuvineen edustaa varhaista tekstinosa.¹⁶

Käsikirjoituksen 1QM kokoonpanosta ei siis vallitse tutkijoiden keskuudessa yksimielisyyttä.¹⁷ Tekstiä on kuitenkin hedelmällistä tarkastella neljänä sisällöllisenä kokonaisuutena: palsta 1 on valon ja pimeyden lasten välisen taistelun kuvaus, palstat 2–9 sisältävät pappien rooliin painottuvaa kuvausta sotavarusteista ja -taktiikasta, palstat 10–14 rakentuvat hymneistä ja palstat 15–19 kuvaavat jälleen sodan kulkua keskittyen pappien rooliin ja sotilaiden rohkaisemiseen. Seuraavassa paneudun vastakkainasettelua kuvaavan valo- ja pimeysterminologian käyttöön kussakin kokonaisuudessa.¹⁸ Käyn nämä neljä tekstikokonaisuutta läpi aloittaen vähiten vastakkainasetteluun liittyvää terminologiaa sisältävästä tekstijaksosta ja päätyen tiheimmin valo- ja pimeyssanastoa leimaamaan jaksoon. Tekstikokonaisuuksien käsittelyjärjestys on siis seuraava: palstat 2–9, palstat 15–19, palstat 10–14 sekä palsta 1.

VÄLÄHDYKSIÄ VASTAKKAINASETTELUSTA: PIMEYDEN LAPSET PALSTOILLA 2–9

Palstoilla 2–9 valo- ja pimeysterminologiaa esiintyy vähiten: valon lapsia ei mainita kertaakaan ja

pimeyden lapsetkin vain kaksi kertaa (palsta 3). Maininnat sisältyvät listaan, jossa luetellaan sodassa käytettäviä merkinantotorvia ja kerrotaan, mitä kuhunkin torveen tulee kirjoittaa (ks. rivit 2b–11).¹⁹ Riveillä mainitaan yhteensä 13 erilaista torvea. Kuten taulukosta 1 käy ilmi, vastakkainasetteluun liittyvää sanastoa (taulukossa kursivilla) esiintyy nimenomaan torviin kirjoitettavissa teksteissä eli päällekirjoituksissa:

- 7 Duhaimen (2000, 219) mukaan Qumranin tekstin dualistinen eli vastakkainasetteluun liittyvä ajattelu sai vaikutteita Heprealaisen Raamattuun nykyisin kuuluviin teksteistä ja ehkä myös iranilaisista myyteistä. Myös Makkabilaiskappina saattoi toimia otollisena kasvualueena vastakkainasettelua kuvaaville teksteille. Ks. myös Vanonen, ”Apokalyptiikka Qumranin teksteissä”.
- 8 Kaksi henkeä vaikuttavat ihmisen sisimmässä mutta jakavat myös ihmiskuntaa kokonaisuudessaan: ”Näiden [kahden hengen] mukaan kaikkien ihmislasten historia määräytyy, ja kuulumisen näiden kahden hengen alaisuuteen ihmiset perivät sukupolvesta sukupolveen” (1QS 4:15). Yhdyskuntasäännön käännökset ovat Sarianna Metson (1997, 17–47).
- 9 Toisen temppelein ajan tekstejä oli tapana nimetä niiden alkusanojen mukaan. Ks. Yadin 1962, 1.
- 10 Yadin 1962, 3.
- 11 1QM-kääröä voi tarkastella sivustolla: <http://dss.collections.imj.org.il/war>. Toistaiseksi näkyvissä on käärön 19 palstasta vain 15, mutta käärön yleiskunnosta saa silti hyvän käsityksen. Hepreankielinen teksti on luettavissa myös monista editioista, ks. esim. Parry & Tov 2004.
- 12 Näistä ja muista Qumranin niin kutsutuista sotateksteistä tarkemmin Duhaimen 2004, 20–43. Duhaimen kirja sisältää hyvän kuvauksen kustakin käsikirjoituksesta ja myös näkemyksen siitä, miten ne suhteutuvat toisiinsa.
- 13 Van der Ploeg 1959; von der Osten-Sacken 1969.
- 14 Davies 1977.
- 15 Schultzin kirjasta tarkemmin Vanonen 2010.
- 16 Schultzin teorian ongelma on, että palstat 1 ja 2 eroavat toisistaan voimakkaasti niin sanaston, tyylin kuin sisällönkin puolesta. Schultzin esittämistä perusteista huolimatta on vaikea uskoa, että ne kuuluisivat saumattomasti yhteen.
- 17 Lisäksi on huomattava, että neljänestä luolasta löydettyjä sotatekstejä ei ole vielä kovin perusteellisesti käsitelty tutkimuksessa.
- 18 Apuna käytän kirjallisuuskriittistä kriteeristöä (ks. Riekinen & Veijola 1983, 88–104; Viviano 1999, 42–48), jonka avulla pyrin selvittämään, kuuluvatko vastakkainasettelua kuvaavat termit kenties johonkin tiettyyn toimitukselliseen kerrostumaan.
- 19 Osmo Luukkonen kääntää hepreankielisen sanan *h^a šôš^e rā* suomen sanalla ’pasuuna’ (Luukkonen & Westerlund 1997, 114). Koska sama sana kuitenkin käännetään uusimmassa Kirkkoraamatussa sanalla ’torvi’, olen päättänyt käyttämään tässä artikkelissa käännöstä ’torvi’.

Taulukko 1. Torvet ja niihin kirjoitettavat tekstit käsikirjoituksen 1QM palstalla 3.

Rivi	Torvien tehtävät	Torviin kirjoitettava teksti (päällekirjoitus)
2	Torvet, jotka kutsuvat seurakunnan koolle ²⁰	Jumalan kutsutut
3	Torvet, jotka kutsuvat johtajat koolle	Jumalan ruhtinaat
3	Joukko-osastojen torvet	Jumalan järjestys
3–4	Uskottujen miesten torvet	Jumalan säädökset pyhälle neuvostolle
4–5	Leirien torvet	Jumalan rauha hänen pyhille leireilleen
5–6	Liikkeellelähdön torvet	Jumalan voimalliset teot <i>hajaannuttavat vihollisen ja saattavat hajalle kaikki oikeuden vastustajat ja torjuvat armahduksen Jumalan vihaajilta</i>
6	Taistelujärjestyksen torvet	Jumalan pataljoonien järjestykset, <i>kun hän vihassaan kostaa pimeyden lapsille</i>
7	Torvet, jotka kutsuvat eturivin miehet koolle	Jumalan määräämänä aikana tehdyn koston muisto
8	Kaatuneiden torvet	Jumalan voimakas käsi <i>surmaa sodassa kaikki uskottomat kaatuneet</i>
8–9	Väijytyksen torvet	Jumalan salaisuudet pahan tuhoamiseksi
9	Takaa-ajajien torvet	Jumala on lyönyt <i>kaikki pimeyden lapset, eikä hänen vihansa asetu ennen kuin vihollinen on täysin tuhottu</i>
10	Paluun torvet	Jumala on koonnut (joukkonsa)
10–11	Paluumatkan torvet	Jumalan ilo rauhan palatessa

Torvien päällekirjoitusten osalta huomio kiinnittyy siihen, että hepreankielisessä muodossaan ne ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta melko lyhyitä: neljä niistä sisältää 1–3 sanaa, viisi taas koostuu neljästä sanasta. Pitempiä päällekirjoituksia on neljä. On mahdollista, että lyhyitä päällekirjoituksia on jossakin tekstin kehittymisen vaiheessa pyritty selittämään. Pitkissä päällekirjoituksissa voidaan selvästi erottaa 2–3 sanan nimi ja sen selitys (taulukossa kursiivilla): Esimerkiksi riveillä 5–6 päällekirjoituksen kolme ensimmäistä sana muodostavat torven nimen (”Jumalan voimalliset teot”) ja tätä nimeä seuraa pitempi selitys (”hajaannuttavat vihollisen ja saattavat hajalle kaikki oikeuden vastustajat ja torjuvat armahduksen Jumalan vihaajilta”). Samoin rivillä 8 voidaan lukea, että ”Jumalan voimakas käsi sodassa” on torven varsinainen päällekirjoitus ja sitä seuraa selitys (”se) surmaa kaikki uskottomat kaatuneet”. Näissä molemmissa tapauksissa jälkimmäinen, selitykseksi luokiteltu osa alkaa heprean kielessä infinitiivimuodolla.

Kaksi muuta pitkää päällekirjoitusta ovat erityisen mielenkiintoisia, sillä ne sisältävät palstojen 2–9

ainoat maininnat pimeyden lapsista. Myös näiden päällekirjoitusten kohdalla voidaan erottaa torven nimi ja nimen selitys: Rivillä 6 nimiosa on ”Jumalan pataljoonien järjestykset” ja selitysosa ”kun hän vihassaan kostaa pimeyden lapsille”. Myös tässä selitysosa alkaa heprean infinitiivimuodolla. Rivillä 9 päällekirjoituksen alku on usein tulkittu verbimuodoksi (”Jumala on lyönyt”), mutta se voitaisiin tulkita myös substantiiviksi (”Jumalan rangaistus”).²¹ Tällöin päällekirjoituksen alku sopisi hyvin muiden genetiivimuotoisten päällekirjoitusten sarjaan, ja sen loppuosa (”kaikki pimeyden lapset, hänen vihansa ei asetu ennen kuin nämä on täysin tuhottu”) voitaisiin tulkita selitykseksi.²²

On merkillepantavaa, että kaikki ylimääräisiltä selityksiltä vaikuttavat päällekirjoitusten osat sisältävät voimakasta vastakkainasetteluun liittyvää kieltä: kahdessa viimeksi mainitussa puhutaan pimeyden lapsista, ja kahdessa niitä edeltävässä pitkässä kirjoituksessa taas mainitaan ”vihollinen”, ”oikeuden vastustajat”, ”Jumalan vihaajat” ja ”uskottomat kaatuneet”. Ilman näitä selityksiä vastapuolta ei käytännössä mainittaisi torvien päällekirjoituksissa

ollenkaan: rivillä 9 tosin on päällekirjoitus ”Jumalan salaisuudet pahan tuhoamiseksi”, mutta se ei vielä sisällä varsinaista vastakkainasettelun ajatusta – paahaan voi olla myös yhteisön sisällä.

Vaikka torvista on puhetta muillakin käsikirjoituksen IQM palstoilla ja myös paljon käsikirjoitusta muistuttavissa neljänestä luolasta löydettyissä sotateksteissä,²³ suoraa paralleelia eli rinnakkaistekstiä rivien 3:2–11 torviluettelolle ei ole. Mikäli esimerkiksi neljännen luolan teksteissä olisi käsikirjoituksen IQM kolmannen palstan torviluetteloa vastaava teksti, josta vastakkainasettelun terminologia puuttuisi, olisi helppo päätellä, että kolmannen palstan torviluetteloa olisi muokattu tältä osin. Tämä torviluettelo on kuitenkin ainoa, joka ylipäätään sisältää päällekirjoituksia. Tästä huolimatta monen seikan voi katsoa puoltavan sitä ajatusta, että vastakkainasettelun terminologiaa sisältävät päällekirjoitukset edustaisivat käsikirjoituksen IQM syntyprosessissa myöhäistä ainesta: Ensinnäkin lista torvista kuuluu palstojen 2–9 muodostamaan kokonaisuuteen, joka muutoin sisältää varsin vähän voimakkaaseen vastakkainasetteluun viittaavaa kieltä.²⁴ Toiseksi voidaan todeta, että pelkästään palsta 3 sisältää kaksi erilaista torviluetteloa ja torvet mainitaan myös esimerkiksi palstoilla 7–8 ja 16–17 sekä käsikirjoituksessa 4Q493. Koska nämä torvien luettelot muistuttavat toisiaan enemmän tai vähemmän mutta eivät ole täsmälleen samanlaisia, vaikuttaa selvältä, että luetteloiden taustalla on jonkinlainen muokausprosessi – kenties jokin yhteinen lähde, jota on sitten muokattu tekstin syntyprosessin eri vaiheissa.²⁵ Kolmanneksi on huomattava, että lista torvista sisältää ainakin yhden selvän epäjohdonmukaisuuden, jota on vaikea selittää muuten kuin siten, että listaa on jossain vaiheessa muokattu. Rivillä 4 on nimittäin ylimääräiseltä vaikuttava tekstinosa, joka ei kuulu sen paremmin torven tehtävää selittävään osaan kuin sen päällekirjoitukseenkaan.²⁶

- nin tekstien heprea on vokalisoinnaton.
- 22 Davies (1977, 31–32) on sitä mieltä, että kaikki päällekirjoitukset voidaan tyypittää kahden sanan pituiseksi. Jälkimmäinen sana on tässä tapauksessa aina ”Jumala” ja edellinen sana on genetiivisuhteessa siihen. Kaikki muut sanat ovat lisäyksiä, jotka Davies jakaa kolmeen eri luokkaan: 1) Yksinkertaisten lisäysten tarkoituksena on liittää torven nimi ja päällekirjoitus tiukemmin yhteen (esimerkiksi leirien torvien päällekirjoitus Jumalan rauha *hänen pyhille leireilleen*) tai selvittää päällekirjoitusta (esimerkiksi uskottujen miesten torvien päällekirjoituksessa selvennetään, että Jumalan säädökset on tarkoitettu *pyhille neuvostolle*). 2) Eettisissä lisäyksissä (liikkeellelähtö ja väijytyksen torvien päällekirjoitusten loppuosat) vihollinen kuvataan pahana. Daviesin (1977, 32) mukaan palstojen 2–9 sävy on ”nationalistinen, ei selvästi eettinen”, joten nämä vihollisen pahuutta korostavat kohdat on ajateltava lisäyksiksi. 3) Dualistisissa lisäyksissä mainitaan pimeyden lapset. Ne poikkeavat palstojen 2–9 yleisestä kuvauksesta, jonka painopiste on Israelin ja muiden kansojen välisessä sodassa. Ne on tulkittava lisäyksiksi, joiden tarkoitus on liittää palstat 2–9 tiukemmin palstoihin 1 ja 15–19. Daviesin tapa luokitella päällekirjoituksia auttaa huomaamaan niiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Kuitenkin hänen jaotteluun voi myös kritisoida: esimerkiksi hänen käyttämänsä termit ”eettinen” ja ”nationalistinen” kaipaivat tarkempaa määrittelyä. Voi myös kysyä, miten yksityiskohtaiseen toimituksellisten kerrostumien erotteluun on viisasta mennä ilman, että esimerkiksi neljänestä luolasta löytyneet rinnakkaiset tekstit antavat erottelulle tukea.
- 23 Ks. IQM 7:13–15; 8:1–17; 9:1–6; 10:7; 16:3–9; 17:10–15; 18:4 ja 4Q493.
- 24 Vrt. kirjallisuuskriittinen kriteeri: poikkeava sanasto ja tyyli kertovat tekstin epäyhtenäisyydestä (Riekkinen ja Veijola 1983, 102; ks. myös Viviano 1999, 42–45). Palstojen 2–9 terminologian osalta on tosin huomattava, että myös lista lipuista ja niiden päällekirjoituksista palstalla 4 sisältää muutamia vastakkainasetteluun viittaavia fraaseja (ks. rivit 4:2–4). Myös näiden kohdalla on kuitenkin syytä harkita niiden tulkittamista lisäykseksi – samoin perustein kuin lipujen päällekirjoitusten kohdalla.
- 25 Vrt. kirjallisuuskriittinen kriteeri: toistot. Riekkinen ja Veijola esittelevät useita erilaisia esimerkkejä toistosta kirjallisuuskriittisenä kriteerinä. Ehkä lähimmäs torviluetteloiden tapausta tulee Riekkisen ja Veijolan kategoria ”toistot laajemman tekstikokonaisuuden alajakoissa” (ks. Riekkinen & Veijola 1983, 88–93, erityisesti s. 91). Toistoa kirjallisuuskriittisenä kriteerinä käsittelee myös Viviano 1999, 47.
- 26 Suomalaisessa käännöksessä rivin 4 ylimääräiseltä vaikuttava tekstinosa on erotettu ajatusviivoin: ”Uskottujen miesten torviin – seurakunnan päämiesten, kun he kokoontuvat Kokoontumisen taloon – kirjoitetaan: Jumalan rauha hänen pyhille leireilleen.” Näyttää siltä, että termiä ’uskottu mies’ on ollut tarpeen selittää. Samassa kohdassa käsikirjoituksessa näkyy myös, kuinka kirjuri on pistein merkinnyt vahingossa kirjoitetun ylimääräisen sanan. Tämä tekstin rakenteessa tapahtuva poikkeama sijoittuu tekstissä kohtaan, jonka jälkeen seuraa vastakkainasettelun terminologiaa sisältäviä, muokkauksiksi tulkittamiamme tekstinosa. Viviano (1999, 47) huomauttaa, että erilaiset keskeytykset tai häiriöt tekstissä sijoittuvat usein niihin kohtiin, joissa sanastolliset ja tyylilliset poikkeamat alkavat – ja puhuvat näin ollen muokkaustyön puolesta.

20 Davies (1977, 30–31) huomauttaa, että torvilista on epäilemättä saanut vaikutteita 4. Mooseksen kirjan luvuista 1–10.

21 Useat tulkintamahdollisuudet johtuvat siitä, että Qumra-

Valo- ja pimeyssanastoa sekä muuta vastakkainasetteluun viittaavaa kieltä on siis palstoilla 2–9 varsin vähän. Lisäksi näyttää todennäköiseltä, että tätä sanastoa esiintyy sellaisissa tekstinosissa, jotka ovat tekstin syntyprosessissa myöhäistä aineistoa. Vastakkainasetteluun liittyvää sanastoa on voitu lisätä esimerkiksi liittämään palstojen 2–9 teksti paremmin yhteen niiden Sotakäärön osien kanssa, jotka sisältävät enemmän vastakkainasetteluun viittaavaa kieltä.

VOIMAA VOIMISTUVASTA VASTAKKAINASETTELUSTA: PIMEYDEN LAPSET PALSTOILLA 15–19

Käsikirjoituksen IQM meille säilyneen muodon päättävillä palstoilla 15–19 kuvataan sota, joka jakautuu kolmeen vaiheeseen: ensimmäinen vaihe on kuvattu riveillä 16:3–9, toinen riveillä 17:10–15 ja kolmas riveillä 17:16–18:5. Näiden sodan vaiheita esittelevien tekstijaksojen lomaan on sijoitettu pappien rohkaisupuheita taistelijoille (15:4–16:1 ja 16:11–17:9), ja aivan lopussa on vielä hymnimuotoista materiaalia (18:6–19:8) – erikoisuutena lähes täydellinen paralleeli palstalla 12 esiintyvälle hymnille (19:1–8). (Ks. taulukko 2.)

Vaikka palstojen 15–19 teksti sisältääkin enemmän vastakkainasetteluun viittaavaa terminologiaa kuin palstat 2–9, valon ja pimeyden lapset mainitaan näilläkin palstoilla hyvin harvoin: itse asiassa ainoa selvä maininta on palstan 16 rivillä 11, missä todetaan: ”Kun [ ]²⁷ valmistautuu auttamaan pimeyden lapsia ja etujoukkojen miehiä kaatuu Jumalan salaisuuksien mukaan.” Tämä maininta sijoittuu sodan ensimmäisen ja toisen vaiheen kuvausten (16:4b–9 ja 17:10–17) väliseen tekstijaksoon, joka alkaa riviltä 16:15 ja jatkuu aina riville 17:9 saakka. Kyseisen jakson keskeisimpänä sisältönä on ylipäin pitämä rohkaisupuhe. Jaksoa tai ainakin osia siitä on aiemmin pidetty myöhempänä lisäyksenä. Esimerkiksi Duhaimen²⁸ mielestä tekstin keskiosa (17:4–8b) edustaa tekstin kehityksessä myöhempää vaihetta, jossa on uudenlainen vastakkainasettelu ”vääryyden valtakunnan ruhtinaan” ja ”Jumalan arpaosan” välillä. Keskiosa erottuu muusta tekstistä myös runollisen tyyliinsä ja poikkeavan sanastonsa takia. Duhaimen mukaan varhaisempaa materiaalia muokkaavan redaktorin toiminta on nähtävissä

liitoksessa, jossa toistetaan kehotus pelottomuuteen ja viittaus liittoon (rivit 3b–4a ja 8c–9a). Tässä tekstinosassa ei varsinaisesti puhuta valon tai pimeyden lapsista, mutta valoon liittyvää sanastoa käytetään kyllä runsaasti: puhutaan ”Mikaelin ikuisen valon valtakunnasta” (17:6) ja siitä, että Mikael ”valaisee ilolla Is[raelin lii]ton” (17:7). Teksti vaikuttaa linkittyvän Danielin kirjan lukuun 12 (ks. jakeet 1–3).²⁹

Vastakkainasetteluun ja erityisesti pimeyteen liittyviä termejä käytetään myös palstan 15 sisältämissä rohkaisupuheissa: siinä vihollisia kuvataan ”vääryyden seurakunnaksi” (15:9), jonka teot ”tapahtuvat pimeydessä” (15:9) ja jonka ”pyrkimys suuntautuu pimeyteen” (15:10). Belialin – eli vastustajien puolella olevan demonisen hahmon – nimen esiintyminen on epävarmaa, mutta se voidaan melko luotettavasti rekonstruoida riville 15:17.³⁰

On huomionarvoista, että ne tekstijaksot, jotka kuvaavat sodan vaiheita, muistuttavat suuresti palstan 8 aineistoa. Palstalla 8 sodan etenemistä on jo kuvattu hyvin samaan tapaan kuin palstoilla 15–18, pappien tehtäviä painottaen. Rohkaisupuheet ja ajatus sodan kolmesta vaiheesta kuitenkin puuttuvat palstalta 13. Onkin luontevaa ajatella, että palstan 13 materiaalia olisi palstoilla 15–18 kehitelty eteenpäin: jaksoteltu uudelleen ja luotu uutta vanhan tekstiaineksen pohjalta.³¹ Vastakkainasetteluun liittyvä terminologia on keskittynyt erityisesti palstojen 15–19 sisältämiin rohkaisupuheisiin.³² Myös rohkaisupuheet edustavat todennäköisesti ainakin nykyisessä muodossaan melko myöhäistä vaihetta tekstin kehityksen historiassa. Rohkaisupuheet toimivat käytännöllisenä alustana kirjalliselle aktiivisuudelle ja tarjosivat luontevan paikan istuttaa tekstiin uusia ajatuksia – palstojen 16–17 tapauksessa ajatuksen enkeli Mikaelista ”ikuisena apuna”, eräänlaisena taivaallisena välittäjänä tai sovittelijana sodassa (ks. 17:6b–8a). Tässä kohtaa myös neljänestä luolasta löytynyt paralleeliteksti antaa lisätukea oletukselle siitä, että ainakin rohkaisupuheiden sisällä on tapahtunut jonkinlaista muokkausta. Käsikirjoituksen 4Q491 rivit 11 ii 11–18 muodostavat paralleelin käsikirjoituksen IQM riveille 16:13–17:9 mutta eivät sisällä viittauksia Danielin kirjaan eivätkä muutenkaan mainitse Mikaelia. Täten 4Q491 antaa tukea Duhaimen oletukselle, että vähintään rivit 17:4–8b edustavat myöhäistä kehitystä.

Taulukko 2. Käsikirjoituksen 1QM palstojen 15–19 sisältö.

Rivi	Tekstijakson sisällön kuvaus	Vastakkainasetteluun liittyvää voimakasta sanastoa
16:3–9	Sodan ensimmäinen vaihe	–
15:4–16:1	Papin pitämä rohkaisupuhe	Vääryyden seurakunta, pyrkimys pimeyteen jne.
17:10–15	Sodan toinen vaihe	–
16:11–17:9	Ylipapin pitämä rohkaisupuhe	Pimeyden lapset, vääryyden valtakunnan ruhtinas jne.
17:16–18:5	Sodan kolmas vaihe	–
18:6–19:8	Hymnejä	–

VAHVAA MUTTA VALIKOIVAA VASTAKKAINASETTELUA: PIMEYDEN LAPSET PALSTOILLA 10–14

Palstat 10–14 rakentuvat runollisesta materiaalista. Aluksi kootaan yhteen Pentateukin sotaan liittyviä tekstejä (10:1–8a), minkä jälkeen seuraa eräänlainen historiakatsaus (10:8b–16) luomisesta Daavidin kautta profeettoihin. Katsauksen painopiste on siinä, miten Jumala on toiminut ihmisten hyväksi erilaisissa historian vaiheissa. Tämä jakso sisältää useita viittauksia Heparalaiseen Raamattuun.³³ Historiakatsauksen jälkeen hymnit jatkuvat: palstalla 12 oleva taisteluhuutona pidetty hymni (12:10b–18) on eräänlainen kertosaie, sillä se toistuu palstalla 19. Palsta 13 alkaa siunauksilla ja kirouksilla (13:1–6) ja jatkuu ylistyshymnillä (13:7–17). Palstan 14 alku (14:2) nimeää sitä seuraavan hymnin (14:4b–15) paluuhymniksi.

Näillä palstoilla valoon ja pimeyteen liittyvää sanastoa esiintyy melko usein, mutta termit ovat voimakkaasti keskittyneet palstalle 13. ”Pimeys” mainitaan palstalla 13 neljä kertaa ja lisäksi ”pimeyden lapset” kerran. ”Valo” mainitaan kolme kertaa. Tämän lisäksi palstan 14 rivillä 17 mainitaan ”valo” ja ”pimeyden lapset”. Palstalla 14 valo- ja pimeyssanaston kontekstia on vaikea selvittää, sillä palstan loppu on varsin fragmentaarinen. Rivi 15 päättyi kirjurin jättämään tyhjään tilaan,³⁴ joten näyttää siltä, että palstan 14 lopussa alkaa uusi hymni. Tämä hymnin alku (”Nouse, nouse, sinä Jumalien Jumala!”) muistuttaa hieman palstoilla 12 ja 19 toistuvaa hymniä (”Nouse, oi sankari!”), mutta nousemisessa on käytetty eri verbiä. Juuri tämän enempää hymnistä ei ole mahdollista sanoa.

Palstalla 13 valosta ja pimeydestä puhutaan ensimmäisen kerran riveillä 5–6. Näitä mainintoja edeltävät siunaukset ja kiroukset, jotka riveillä 5–6 ikään kuin vedetään yhteen ja samalla tehdään

-
- 27 Tähän kohtaan on usein rekonstruoitu sana ”Belial” (näin myös Luukkonen & Westerlund 1997, 132). Koska rekonstruktio ei ole erityisen varmalla pohjalla, tyydyn käyttämään vain varmasti näkyvillä olevan tekstin käännöstä.
- 28 Duhaim 1987, 46–51 (erit. s. 47–48). Duhaim viittaa tässä Jürgen Beckeriin (1964), joka on häntä ennen tehnyt samansuuntaisia huomioita. Daviesin mielestä rivit, joilla mainitaan enkeli Mikael, ovat joko ”dualistinen lisäys” edellisiin riveihin tai myöhempi dualistinen versio jostakin varhaisemmasta rohkaisupuheesta. Joka tapauksessa Davies pitää Danieliin viittaavaa osuutta myöhäisenä tekstinosana käsikirjoituksessa 1QM. Davies 1977, 81.
- 29 Sotakäärön ja Danielin kirjan välisistä yhteyksistä ks. Vanonen 2011, 223–245.
- 30 Rivi 17: lyödäkseen takaisin Bel[ialin...]. Nimi Belial esiintyy myös Heparalaisessa Raamatussa, mutta sen merkitys siellä on paikoin epävarma. Qumranin teksteissä Belialin ajatellaan yleensä viittaavan demoniseen hahmoon, pahaan enkeliin. Ks. Wassén 2009, 309.
- 31 Ensimmäinen, palstaa 8 muistuttava tekstijakso rajautuu kokonaisuin tyhjiin riveihin (16:2–10). Voisikin ajatella, että tämä jakso toimii eräänlaisena mallina jäljessä seuraaville.
- 32 Belial tosin mainitaan riveillä 18:1–3. Näillä riveillä puhutaan myös Assyriasta, Jafetin pojista ja kittiläisistä. Vihollisia siis kuvataan useilla nimillä, mutta heitä ei erityisesti luonnehdita pahoiksi, syylisiksi tai vääryyden tekijöiksi.
- 33 Ks. esim. rivit 11:6b–7a (4. Moos. 24:17–19), 11:11b–12 (Jes. 31:8).
- 34 Kirjurin tekstin sisään jättämiä tyhjiä kohtia tai kokonaisia tyhjiä rivejä kutsutaan nimellä *vacat*. Näillä kirjurit jäsenivät tekstiä – hieman samaan tapaan kuin nykykirjoittajatkin käyttävät kappalejakoja. Toisinaan *vacat* saattaa kuitenkin olla yllättävässäkin kohdassa, ja joskus tekstiin on täytynyt esimerkiksi nahkan epätasaisuuden vuoksi jättää sisällöstä riippumattomia tyhjiä kohtia.

luonnollinen siirtymä seuraavaan, runsaasti vastakkainasetteluun liittyvää terminologiaa sisältävään hymniin. Tämä hymni tuntuu kontekstissaan jokseenkin irralliselta, sillä se sisältää hyvin vähän mitään sotaan liittyvää sanastoa.³⁵ Sen sijaan siinä esitellään ideoita, jotka eivät juuri esiinny muualla käsikirjoituksen 1QM tekstissä – kuten rivillä 10 esiintyvä ”valon ruhtinas”. Tästä johtuen monet tutkijat ovatkin esittäneet, että palsta 13 olisi liitetty nykyiselle paikalleen myöhemmin.³⁶ Lisäargumentina tämän ehdotuksen puolesta on käytetty sitä, että palstojen 12 loppu ja 14 alku muodostavat hyvin selvän paralleelin palstan 19 ja käsikirjoituksen 4Q492 teksteille, kun taas palstalla 13 ei ole mitään yhteyttä palstan 19 tai käsikirjoituksen 4Q492 tekstiin. Myös tästä näkökulmasta katsottuna palsta 13 näyttää kontekstissaan irralliselta.³⁷

Miten palstan 13 teksti sitten olisi voinut syntyä? Yksi ratkaisu on, että se on rakennettu palstan 14 tekstin pohjalta. Tämän puolesta puhuvat monet seikat. Ensinnäkin palstojen 13 ja 14 välillä on monia rakenteellisia yhtäläisyyksiä: sekä palsta 13 että palsta 14 alkavat otsikolla (13:1–2a; 14:2–4a) toisin kuin palstat 10–12 (tai niiden sisältämät hymnit). Otsikon jälkeen palsta 13 jatkuu siunauksilla, joissa ylistetään Jumalaa (2b–6) ja palsta 14 taas sisältää niin ikään Jumalaa ylistävän hymnin (4b–8a). Molemmat ylistysjaksot alkavat siten, että Jumalaa puhutellaan yksikön kolmannessa persoonassa ja kutsutaan ”Israelin Jumalaksi” (13:1b; 14:4a) harvinaisella ilmaisulla *el jisra’el*.³⁸ Molemmat palstat päättyvät hymneihin (13:7–17; 14:8b–15), joissa Jumalaa puhutellaan toisessa persoonassa. Toiseksi palstat sisältävät samanlaista sanastoa, etenkin riveillä 13:7–9a ja 14:8b–15: ylistäminen, nimi, isien liitto, jäännös, totuuden teot, voimalliset teot ja ikuisesti asetetut määrääjat. Kolmanneksi palstalla 13 on vähemmän viittauksia Heprealaisesta Raamatusta tuntemiimme teksteihin kuin muilla hymnimuotoista tekstiä sisältävillä palstoilla. Sen sijaan palsta 13 sisältää monia viittauksia muihin Sotakäärön palstoihin,³⁹ mikä viittaisi siihen, että palstan 13 laatijalla oli käytössään muuta käsikirjoituksen materiaalia.

Mikäli palsta 13 on lisäys, on vielä kyettävä selittämään, miksi se olisi lisätty nykyiselle paikalleen. Yksi selitys voisi olla, että samassa toimitusvaihees-

sa, jossa vastakkainasettelua sisältävää terminologiaa lisättiin muuallekin tekstiin, sitä haluttiin lisätä myös hymnijaksoon. Muutoin hymnijakso olisi jäänyt nykyistä irrallisemmaksi uudesta, dualistista terminologiaa sisältävästä kokonaisuudesta. Palstan 12 jälkeen oli helppo sijoittaa uutta materiaalia, sillä sen sisältämä taisteluhuuto oli jo itsessään jonkinlaisen toimitustyön kohteena. Tästä osoituksena on palstan 12 ja 19 sekä käsikirjoituksen 4Q492 sisältämien paralleelien hymnien vertailu:⁴⁰ sen perusteella voidaan todeta, että käsikirjoitus 4Q492 ja palsta 19 ovat säilyttäneet hymnistä varhaisemman version, kun taas palstalla 12 hymniä on hieman muokattu. Lisäksi on todettava, että hymnimuotoisten tekstien liittäminen jo olemassa olevaan tekstiin on tuttu ilmiö myös muualla antiikin ajan teksteissä.⁴¹

VASTAKKAINASETTELU VOIMAKKAIMMILLAAN – VALON JA PIMEYDEN LAPSET PALSTALLA 1

Palstalla 1 valo- ja pimeysterminologia esiintyy kaikkien tiheimmin. Valon lapset mainitaan vain tällä palstalla, ja tämä on myös ainoa palsta, jolla suoraan todetaan valon ja pimeyden lasten käyvän keskenään kamppailua (1:1; 1:10–11). Palstan alkupuolella kuvataan valon lasten liikkeitä: heidän todetaan olleen ”kansojen autiomaassa” ja asettuneen ”Jerusalemien autiomaahan” (1:3). Valon lasten tulevaisuus on loistava, heidän osakseen tulevat ”rauha, siunaus, kunnia, ilo ja pitkä ikä” (1:9). Tätä ennen he kuitenkin saavuttavat paitsi voittoja myös häviöitä (1:13). Pimeyden lapsista todetaan, että Jumalan määräämänä päivänä (1:10) he ”joutuvat suureen verilöylyyn” (1:11) yhdessä valon lasten sekä enkelijoukkojen kanssa. Heidän loppunsa on tuhoisa (1:7; 1:16).

Palstan 1 teksti linkittyy voimakkaasti Danielin kirjaan. Erityisesti rivit 1–9a sisältävät useita ilmeisen tietoisia yhteyksiä Danielin kirjan lukuihin 11–12. Lisäksi on hyvin mahdollista, että palstan teksti on saanut vaikutteita muista Heprealaisen Raamatun sisältämistä tai muista Toisen temppelin aikana suosituista traditioista: esimerkiksi lopussa kuvattu seitsemävaiheinen sota (1:13) tuo mieleen Jerikon valtauksen (Joos. 6); kaupungin ympäri kiertämisen seitsemän kertaa seitsemänä päivänä sekä seitsemän

papin kantamat seitsemän torvea. Toisaalta luvulla seitsemän on tärkeä merkitys myös juuri Danielin luvuissa 4 ja 9.

Vaikka palsta 1 näyttääkin ankkuroituvan tiiviisti olemassa oleviin, tunnettuihin traditioihin, Sotakäärön kokonaisuudessa se on melko omintakeinen. Sekä valon ja pimeyden lasten merkittävä rooli että sodan seitsemän vaihetta ovat osoituksia tästä. Niinpä palstaa 1 ei myöskään voi täysin ongelmitta tulkita käsikirjoituksen IQM tai edes palstojen 15–19 tiivistelmäksi.⁴² On myös todettava, että palstan 1 teksti eroaa sekä tyylin, sisällön että sanaston puolesta voimakkaasti sitä seuraavasta 2 palstasta. Vaikka Toisen temppelein ajan lukijan käsitys johdonmukaisuudesta on saattanut jossain määrin poiketa meidän aikamme käsityksistä, on silti vaikea nähdä, että nämä kaksi palstaa muodostaisivat saumattomasti etenevän tekstin.⁴³ Niinpä palsta 1 jää kontekstissaan jokseenkin irralliseksi – samoin kuin edellä käsitellyt valo- ja pimeysterminologiaa sisältävät kohdat. Onkin hyvin mahdollista, että tämän palstan teksti tai ainakin osa siitä on lisätty käsikirjoitukseen IQM vaiheessa, jossa vastakkainasettelua haluttiin alkaa korostaa ja jonka myötä sitä sisältävää terminologiaa lisättiin muuallekin tekstiin. Tällaisen tekstimateriaalin liittäminen nimenomaan käsikirjoituksen alkuun loi uuden tulkintakehyksen aiemmin olemassa olleen tekstin ymmärtämiselle. Aiemmat, neutraalimmat viittaukset viholliseen saatettiin nyt nähdä voimakkaan vastakkainasettelun osoituksina, vaikka ne eivät ehkä aiemmin olleet kovin leimaavia. Tällainen kehityskulku ja tarve voimakkaaseen vastakkainasetteluun voivat kertoa esimerkiksi uhatuksi tulemisen kokemuksesta.⁴⁴

JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellä esitetyn tarkastelun perusteella vastakkainasettelua viestivä sanasto ja etenkin valon ja pimeyden lapsista puhuminen on käsikirjoituksessa IQM lopulta melko harvinaista. Näin on siitä huolimatta, että tekstiä on tutkimushistoriassa nimitetty Valon lasten sodaksi pimeyden lapsia vastaan ja että palstaa 1 on usein pidetty tekstin johdantona tai tiivistelmänä. Tämän lisäksi voimakasta vastakkainasettelua kuvaava kieli on keskittynyt sellaisiin käärrön osiin, joiden voidaan argumentoida olevan myö-

häisiä siinä kehityskulussa, joka tuotti meille säilyneen käsikirjoituksen IQM. Tätä päätelmää tukevat monet tekstin sisäiset vihjeet: esimerkiksi toistot ja

-
- 35 Palsta 13 on ainoa käsikirjoituksen IQM palsta, jossa ei kertaakaan käytetä heprean sanaa *milhāmā* sota. Rivillä 14 mainitaan tosin taistelun päivä, mutta siinä käytetään harvinaista sanaa *q^erāv*, joka esiintyy käsikirjoituksessa IQM tämän lisäksi vain rivillä 1:9.
- 36 Ks. esim. Duhaime (1987, 44), joka huomauttaa, että samaa ovat ehdottaneet myös Jürgen Becker (1964), Peter von der Osten-Sacken (1969) ja Philip R. Davies (1977). Palstalla 13 viitataan tässä tarkasti ottaen riveihin 12:E–14:1 (E merkitsee palstan 12 loppua, jota ei käsikirjoituksen repeytymisen vuoksi ole enää näkyvissä).
- 37 Esimerkiksi Duhaime on tämän lisäksi tarkastellut palstan 13 sisäistä kehitystä ja esittänyt, että rivit 13:9b–12a olisivat myöhempi lisäys nykyisessä kontekstissaan. Ks. Duhaime 1977, 211–212. Onkin ilman muuta mahdollista, että palstojen 13 ja 14 sisällä on tekstin kehittyessä tapahtunut muutoksia. Ottamatta kantaa palstan 13 tekstin sisäiseen kehitykseen voidaan kuitenkin todeta, että etenkin paralleelitekstit IQM 19 ja 4Q492 osoittavat siihen suuntaan, että palstan 13 teksti olisi kokonaisuudessaan myöhäinen.
- 38 Heprealaisessa Raamatussa Jumalasta käytetään heprean sanaa *ʾēl* yleensä sellaisissa ilmauksissa kuin *ʾJumalein Jumala* (ks. esim. Gen. 14:18–22) tai *ʾJumala Kaikkivaltia* (ks. esim. Gen. 17:1, 35:11, 43:14). Ilmaisu *ʾēl jīsrāʾel* eli Israelin Jumala esiintyy sen sijaan vain Psalmin 68 jakeessa 35. Ilmaus *ʾēl jīsrāʾel* sen sijaan on yleinen: se esiintyy Heprealaisessa Raamatussa 191 kertaa.
- 39 Vrt. 13:1a → 15:4; 13:1b → 14:4, 16:6; 13:7 → 12:7; 13:12 → 15:10; 13:13 → 10:8; 13:14 → 1:9.
- 40 Ks. tästä esim. Eshel & Eshel 2000, 354.
- 41 Esimerkiksi Luukkaan evankeliumin lapsuuskertomukseen sisältyviä hymnejä kuten Marian kiitosvirttä (Luuk. 1:46–55) on usein pidetty muista lähteistä irrotettuina. Ks. Bovon (2002, 56), joka arvelee, että Marian kiitosvirren yhteydet kontekstiinsa voivat olla toimitustyön tulosta (tai sitten evankelista on valinnut hymnin juuri sillä perusteella, että se sopii niin hyvin kontekstiinsa). Bovon toteaa myös, että Marian kiitosvirsi on kertomuksen etenemisen kannalta turha, mutta sillä onkin nimenomaan hermeneuttinen eli tulkinnallinen merkitys.
- 42 Näin siitä huolimatta, että Davies (1977, 113) argumentoi tämän näkemyksen puolesta.
- 43 Näin siitä huolimatta, että Schultz (2009, 236–239, 395–396) argumentoi tämän näkemyksen puolesta.
- 44 Vrt. sekä Daviesin että Schultzin esittämä ajatus, että roomalaisvallan aikaansaama uhka vaikutti käsikirjoituksen IQM kokoonpanoon. Toisaalta uhatuksi tulemisen kokemus liittyy myös moderneiden fundamentalistien liikkeiden kehittymiseen. Ks. Ketola (2008), joka toteaa, että huoli ja pelko oman uskonnollisen perinteen aseman heikkenemisestä yhteiskunnassa ovat perustava tunnuspiirre modernille fundamentalismille, jonka ominaispiirteisiin lukeutuu myös dualistinen, kaiken voimakkaasti kahteen kategoriaan jakava maailmankuva.

jännitteet kertovat siitä, että teksti on mitä todennäköisimmin ollut jonkinlaisen toimitusprosessin kohteena, samoin se, että paikoin jotkin tekstin osat tuntuvat kontekstissaan irrallisilta. Myös käsikirjoituksen IQM vertaaminen luolasta 4 löydettyihin paraleeliteksteihin antaa toisinaan viitteitä tekstin kehityksen suunnasta. Tässä tapauksessa erityisesti palstojen 12 ja 14 paraleelisuus käsikirjoituksen 4Q492 kanssa ja palstojen 16–17 paraleelisuus käsikirjoituksen 4Q491 kanssa antavat aihetta olettaa, että palstoilla 13 ja 17 on myöhäistä ainesta. Kolmantena voidaan todeta, että vastakkainasettelua korostavissa kohdissakin tärkeimpänä näyttäytyy Jumalan rooli: valon ja pimeyden lasten sanotaan taistelevan keskenään vain palstalla 1; muualla vastakkainasettelua käytetään lähinnä vastapuolen leimaamiseen ja sotiminen jätetään Jumalan käsiin.

Valon ja pimeyden lasten harvahko esiintyminen käsikirjoituksessa IQM osoittaa, että pienikin määrä vastakkainasetteluun viittaavaa terminologiaa riittää leimaamaan koko tekstin vastakkainasettelua korostavaksi – ainakin jos terminologia on tarpeeksi voimakkaita mielikuvia herättävää. Sotakäärön meille säilyneessä muodossa valo- ja pimeysterminologian käyttö palstalla 1 vaikuttaa voimakkaasti siihen, miten lukija ymmärtää seuraavien palstojen tekstin. Uhatuksi tulemisen tuntu lisääntyy vastakkainasetteluun viittaavan kielenkäytön myötä. Se voi merkitä – kuten Davies ja Schultz ajattelevat – että tekstiä muokanneen ja käyttäneen yhteisön ympärillä oleva (poliittinen) uhka vahvistui. Kuitenkin on syytä ottaa huomioon sekin vaihtoehto, että vastakkainasettelun kieli ei vain noussut uhkan kokemuksesta vaan myös tuotti uhatuksi tulemisen tunteita – tai ainakin vahvasti niitä. Tällöin voitaisiin ajatella, että vastakkainasettelua kuvaavan kielen takana olisi myös tarve identiteetin vahvistamiseen ja ehkä myös hallinnan tavoitteluun: vastakkainasettelun kielen avulla luotiin tai korostettiin uhkaa, jonka kautta tekstiä käyttänyt ja muokannut yhteisö vahvistui ja tiivistyi ja sen ideologit voimistivat asemaansa.

Vastakkainasettelu pysynee tulevaisuudessakin yhtenä ihmiselle ominaisena tapana jäsentää maailmaa ja sen ilmiöitä. Vastakkainasettelu vahvistaa ryhmäidentiteettiä ja parhaimmillaan ohjaa ihmisiä toimimaan oikein silloinkin, kun se on omien, vä-

littömien etujen vastaista. Samaan aikaan vastakkainasettelu on kuitenkin omiaan luomaan viholliskuvia ja leimaamaan ryhmään kuulumattomia, ja pahimmillaan se voi johtaa käytännön toimiin vastapuolen vahingoittamiseksi. Siksi vastakkainasetteluun viittaavaa kieltä käytettäessä on aina syytä olla – jollei varuillaan – ainakin tietoinen siitä, mitä eri puolilla tällaisen asetelman käyttämiseen ja tulkintaan liittyy.

KIRJALLISUUS

JÜRGEN BECKER

1964 *Das Heil Gottes: Heils- und Sündenbegriffe in den Qumrantexten und im Neuen Testament.* Studien zur Umwelt des Neuen Testaments 3. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

BOVON, FRANÇOIS

2002 *Luke 1: A Commentary on the Gospel of Luke 1:1–9:50.* Transl. Christine M. Thomas. Hermeneia: A Critical and Historical Commentary on the Bible. Minneapolis, MN: Fortress Press.

DAVIES, PHILIP R.

1977 *IQM, the War Scroll from Qumran: Its Structure and History.* BibOr 32. Rome: Biblical Institute Press.

DUHAIME, JEAN

1977 ”La rédaction de 1QM XIII et l'évolution du dualisme à Qumrân”. *Revue Biblique* 84, 210–238.

1987 ”Dualistic Reworking in the Scrolls from Qumran”. *Catholic Biblical Quarterly* 49, 32–56.

2000 ”Dualism”. *Encyclopedia of the Dead Sea Scrolls.* Eds. L. H. Schiffman & J. C. VanderKam. Oxford: Oxford University Press, 215–220.

2004 *The War Texts: IQM and Related Fragments.* Companion to the Qumran Scrolls. London: T&T Clark.

ENZ, JACOB J.

1976 ”Origin of the Dualism Expressed by ‘Sons of Light’ and ‘Sons of Darkness’”. *Biblical Research* 21, 15–18.

ESHEL, ESTHER & ESHEL HANAN

2000 ”Recensions of the War Scroll”. *The Dead Sea Scrolls: Fifty Years after Their Discovery: Proceedings of the Jerusalem Congress, July 20–25, 1997.* Eds. L. Schiffman, E. Tov & J. C. VanderKam. Jerusalem: Israel Exploration Society, 351–363.

HORTON, FRED L.

2011 ”Dualism in the New Testament: A Surprising Rhetoric and a Rhetoric of Surprise”. *Light Against Darkness: Dualism in Ancient Mediterranean Religion and*

- the Contemporary World*. Eds. A. Lange, E. M. Meyers, B. H. Reynolds & R. Styers. *Journal of Ancient Judaism Supplements 2*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 185–208.
- KETOLA, KIMMO
- 2008 ”Mitä on fundamentalismi?” Esielmä SEN:n Eettisten kysymysten jaoston järjestämässä seminaarissa ”Yhteinen fundamentalismi?” http://www.ekumenia.fi/sen_toimii/etiikka_ja_ekumenia/yhteinen_fundamentalismi/seminaarin_esitelmät/kimmo_ketola_mita_on_fundamentalismi/. Viitattu 23.1.2013.
- LUUKKONEN, OSMO & WESTERLUND, JOHAN
- 1997 ”Sotakäärö (1QM)”. *Qumranin kirjasto: Valikoima teoksia*. Toim. Raija Sollamo. Helsinki: Yliopistopaino, 107–135.
- METSO, SARIANNA
- 1997 ”Yhdyskuntasääntö (1QS)”. *Qumranin kirjasto: Valikoima teoksia*. Helsinki: Yliopistopaino, 17–47.
- MEYERS, ERIC M.
- 2011 ”From Myth to Apocalyptic: Dualism in the Hebrew Bible”. *Light Against Darkness: Dualism in Ancient Mediterranean Religion and the Contemporary World*. Eds. A. Lange, E. M. Meyers, B. H. Reynolds & R. Styers. *Journal of Ancient Judaism Supplements 2*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 92–106.
- NISSINEN, MARTTI
- 2001 ”Apokalyptiikka: mitä, miksi ja milloin?” Helsingin yliopiston opiskelijakirjaston oppimateriaalit. <http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/eres/teol/art/nissinen.pdf>.
- OSTEN-SACKEN, PETER VON DER
- 1969 *Gott und Belial: Traditionsgeschichtliche Untersuchungen zum Dualismus in den Texten aus Qumran*. Studien zur Umwelt des Neuen Testaments 6. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- PLOEG, JOHANNES VAN DER
- 1957 *Le rouleau de la guerre: traduit et annoté avec une introduction par J. van der Ploeg*. *Studies on the Texts of the Desert of Judah 2*. Leiden: Brill.
- PARRY, DONALD W. & TOV, EMANUEL (EDS.)
- 2004 *The Dead Sea Scrolls Reader, vol. 1: Texts Concerned with Religious Law*. Leiden: Brill.
- RIEKKINEN, VILHO & VEIJOLA, TIMO
- 1983 *Johdatus eksegetiikkaan: Metodiotppi*. Suomen eksegeettisen seuran julkaisuja 37. Helsinki: Suomen eksegeettinen seura.
- SCHULTZ, BRIAN
- 2009 *Conquering the World: The War Scroll (1QM) Reconsidered*. *Studies on the Texts of the Desert of Judah 76*. Leiden: Brill.
- VANONEN, HANNA
- ”Apokalyptiikka Qumranin teksteissä”. *Qumran-verkkojulkaisu*. <http://www.helsinki.fi/teol/pro/qumran/kirjasto/kirjasto2.html>. Viitattu 16.1.2013.
- 2011 ”The Textual Connections between 1QM 1 and the Book of Daniel”. *Changes in Scripture: Rewriting and Interpreting Authoritative Traditions in the Second Temple Period*. Eds. H. von Weissenberg, J. Pakkala & M. Marttila. Beihefte zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft 419. Berlin: de Gruyter, 223–245.
- 2010 Kirja-arvio teoksesta Schultz 2009. *Teologinen Aikauskirja* 115, 281–282.
- VIVIANO, PAULINE A.
- 1999 ”Source Criticism”. *To Each Its Own Meaning: An Introduction to Biblical Criticisms and Their Application*. Eds. S. L. McKenzie & S. R. Haynes. Louisville, KY: Westminster John Knox Press, 35–57.
- WASSEN, CECILIA
- 2009 ”Enkeleitä ja riivaajia”. *Aarre saviastioissa*. Toim. J. Jokiranta. Kirjapaja: Helsinki, 307–318.
- YADIN, YIGAEI
- 1962 *The Scroll of the War of the Sons of Light against the Sons of Darkness*. Transl. Batya & Chaim Rabin. Oxford: Oxford University Press.